

Філософія, методологія, теорія та історія
основ національної безпеки держави

УДК 351:342

Салюк-Кравченко Олександр Олексійович

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри публічного адміністрування, докторант
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»;
старший науковий співробітник сектору вищої освіти
відділу освітньої статистики і аналітики
ДНУ «Інститут освітньої аналітики»,*

Saliuk-Kravchenko Oleksandr

*PhD in Economics, Associate Professor of the
Department of Public Administration, Doctoral Student
Interregional Academy of Personnel Management;
Senior Research Fellow of the Higher Education Sector of the
Department of Educational Statistics and Analytics
State Scientific Institution «Institute of Educational Analytics»*

ORCID: 0000-0002-8404-1138

Галич Ярослав Васильович

*аспірант кафедри публічного адміністрування
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»*

Halych Yaroslav

*Postgraduate Student of the Department of Public Administration
Interregional Academy of Personnel Management*

ORCID: 0009-0007-1470-2897

**ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА ЯК ПРІОРИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ
ПОЛІТИКИ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ**

ENERGY SECURITY AS A PRIORITY OF STATE POLICY: REGULATORY AND LEGAL ASPECTS

***Анотація.** Вступ. Енергетична безпека є однією з ключових складових національної безпеки будь-якої держави, особливо в умовах сучасних глобальних викликів та нестабільності на енергетичних ринках. Саме тому забезпечення енергетичної безпеки набуває пріоритетного значення в державній політиці, що передбачає впровадження ефективних механізмів для стабільного функціонування енергетичного сектору. Нормативні акти, що визначають основи державної політики, встановлюють правила функціонування енергетичного ринку, підтримку відновлюваних джерел енергії, розвиток інфраструктури та заходи з енергоефективності. У цьому контексті дослідження нормативно-правових аспектів енергетичної безпеки стає особливо актуальним.*

Метою є аналіз нормативно-правових аспектів забезпечення енергетичної безпеки як пріоритету державної політики та визначення ефективності існуючої законодавчої бази в контексті зростаючих потреб енергетичної незалежності.

Матеріали і методи. В ході дослідження було використано закони, підзаконні акти та стратегічні документи України, що стосуються енергетичної політики. Основними джерелами стали законодавчі акти про енергетику, національні стратегії, офіційні заяви та аналітичні звіти урядових і неурядових організацій.

У процесі здійснення дослідження було використано такі наукові методи: метод порівняльного аналізу застосовано для вивчення підходів різних країн до нормативного забезпечення енергетичної безпеки, що дозволило виявити ключові елементи успішної політики; метод систематизації та узагальнення використано для класифікації та впорядкування нормативно-правових аспектів у галузі енергетичної

безпеки; контент-аналіз спрямований на аналіз офіційних документів і стратегій для виявлення основних принципів та механізмів забезпечення енергетичної безпеки; метод експертного оцінювання застосовано для аналізу й оцінки ефективності нормативно-правової бази України.

Результати. Результати дослідження підтверджують, що енергетична безпека є одним із ключових пріоритетів державної політики, особливо в умовах підвищеної залежності від зовнішніх постачальників та нестабільності енергетичних ринків. Нормативно-правові аспекти, що забезпечують енергетичну безпеку, включають створення стабільного законодавчого поля для розвитку відновлюваних джерел енергії, стимулювання енергоефективності та диверсифікацію джерел енергопостачання. Основними досягненнями дослідження стали:

– ідентифікація ключових нормативно-правових аспектів: на основі аналізу міжнародного досвіду та національної законодавчої бази було виділено основні правові інструменти, які можуть зміцнити енергетичну безпеку;

– оцінка ефективності національної нормативно-правової бази: з'ясовано, що існуючі закони й стратегії України потребують модернізації та узгодження з європейськими стандартами;

– виявлення прогалів та потенційних ризиків: недостатній рівень правового регулювання у сфері відновлюваної енергетики, слабка підтримка інноваційних проєктів та відсутність чітких механізмів страхування енергетичних ризиків є факторами, що потребують додаткової уваги.

Перспективи. Подальші дослідження мають зосередитися на розробці конкретних нормативних рекомендацій для підвищення енергетичної незалежності країни, порівнянні можливостей гармонізації українських нормативно-правових актів з європейськими та аналізі міжнародних механізмів фінансування проєктів у сфері енергоефективності, відновлюваних джерел та інновацій у сфері

зберігання енергії. Результати створюють умови для забезпечення стабільності енергетичної системи України та підвищення екологічної стійкості.

Ключові слова: енергетична безпека, державна політика, нормативно-правове регулювання, відновлювані джерела енергії, енергоефективність, енергетична незалежність, правові аспекти, енергетичні ризики, диверсифікація енергоресурсів, екологічна стійкість.

Summary. Introduction. Energy security is a key component of national security for any state, especially amid contemporary global challenges and instability in energy markets. For this reason, ensuring energy security has become a priority in public policy, which entails implementing effective mechanisms to maintain the stable functioning of the energy sector. Legal acts that define the fundamentals of state policy establish the rules for energy market operations, support renewable energy sources, advance infrastructure, and promote energy efficiency measures. In this context, research into the regulatory and legal aspects of energy security becomes particularly relevant.

Purpose. The purpose is to analyze the regulatory and legal aspects of ensuring energy security as a state policy priority and to assess the effectiveness of the existing legislative framework in the context of the increasing need for energy independence.

Materials and methods. The research drew upon laws, regulations, and strategic documents from Ukraine related to energy policy, as well as regulatory documents from the European Union. Key sources included legislative acts on energy, national strategies, official statements, and analytical reports from governmental and non-governmental organizations. The study employed various scientific methods: comparative analysis to examine approaches in different countries to energy security regulation, allowing for the identification of key elements of successful policies; systematization and generalization methods to

classify and structure regulatory aspects of energy security; content analysis aimed at analyzing official documents and strategies to identify the main principles and mechanisms of energy security; and expert evaluation to analyze and assess the effectiveness of Ukraine's legal framework compared to international practices.

Results. The study's findings confirm that energy security is a key priority of public policy, especially given the heightened dependence on external suppliers and energy market instability. Regulatory and legal aspects that ensure energy security include establishing a stable legislative environment for developing renewable energy sources, promoting energy efficiency, and diversifying energy supply sources. Key findings include:

– Identification of Key Regulatory Aspects: Based on an analysis of international experiences and national legislative frameworks, the main legal tools that could strengthen energy security have been highlighted.

– Assessment of the National Regulatory Framework: It was found that Ukraine's existing laws and strategies need modernization and alignment with European standards.

– Detection of Gaps and Potential Risks: Insufficient regulatory measures in renewable energy, weak support for innovative projects, and the absence of clear risk insurance mechanisms in the energy sector are factors requiring additional attention.

Discussion. Future research should focus on developing specific regulatory recommendations to enhance the country's energy independence, comparing the harmonization potential of Ukrainian regulatory acts with European standards, and analyzing international funding mechanisms for projects in energy efficiency, renewables, and innovations in energy storage. These results will create conditions for ensuring the stability of Ukraine's energy system and enhancing environmental sustainability.

Key words: *energy security, public policy, regulatory framework, renewable energy, energy efficiency, energy independence, legal aspects, energy risks, energy resource diversification, environmental sustainability.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Енергетична безпека є стратегічним пріоритетом державної політики, адже вона забезпечує стабільність та стійкість країни в умовах глобальних викликів, таких як зростання залежності від імпортованих енергоносіїв, коливання цін на енергетичних ринках та вплив кліматичних змін. Відсутність ефективних механізмів для захисту енергетичного сектора та недостатня правова база можуть призвести до економічної вразливості, підриву національної безпеки та зниження якості життя громадян. Отже, нормативно-правове забезпечення енергетичної безпеки вимагає розробки чіткої законодавчої основи, що враховуватиме актуальні виклики та сприятиме стабільному функціонуванню енергетичної системи.

Наукове та практичне завдання дослідження полягає у вивченні існуючої нормативно-правової бази, її узгодженості з міжнародними стандартами та визначенні шляхів удосконалення правового регулювання в цій сфері. Дослідження нормативних аспектів енергетичної безпеки є важливим для розвитку законодавчих механізмів, які підтримуватимуть інновації, підвищуватимуть енергоефективність та забезпечуватимуть стійкість енергетичного ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В статті було досліджено чинні нормативно-правові акти, що регулюють розвиток енергетичної безпеки в Україні, зокрема, Закони "Про ринок електричної енергії" [7], "Про ринкову премію для відновлюваних джерел енергетики" [6], "Про ринок природного газу" [8] та "Про внесення змін щодо прозорості енергетичних ринків" [5]. Також для оцінки інтеграції України в спільний

європейський енергетичний ринок проаналізовано Договір про заснування Енергетичного Співтовариства [1] та енергетичну стратегію України до 2035 року [2], де визначено ключові напрямки розвитку енергетичного сектору, зокрема підвищення енергоефективності, забезпечення безпеки та конкурентоспроможності енергетики. Для аналізу проблем енергетичної безпеки України в законодавчому контексті, було досліджено статтю В. Лір [3].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз сучасної нормативно-правової бази енергетичної безпеки в Україні та визначення її відповідності європейським та міжнародним стандартам.

Виклад основного матеріалу дослідження. Станом на 2024 рік нормативно-правова база України у сфері енергетичної безпеки включає такі ключові документи:

– *енергетична стратегія України до 2035 року "Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність"*: дана стратегія визначає основні напрями розвитку енергетичного сектору, включаючи підвищення енергоефективності та забезпечення енергетичної безпеки [2];

– *стратегія енергетичної безпеки України*: затверджена у 2021 році, ця стратегія передбачає диверсифікацію джерел та маршрутів постачання енергоресурсів, зокрема збільшення обсягів видобутку вітчизняних енергоносіїв та розвиток відновлюваних джерел енергії [10];

– *Закон України "Про ринок електричної енергії"*: встановлює правові засади функціонування ринку електричної енергії, спрямовані на забезпечення надійного та безпечного постачання електроенергії споживачам [7];

– *Закон України "Про ринок природного газу"*: регулює відносини на ринку природного газу, включаючи питання безпеки постачання та диверсифікації джерел енергоресурсів [8];

– *постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг № 178*: внесла зміни до регуляції енергетичного ринку, зокрема, впровадила механізм ринкової премії та оновила типові договори купівлі-продажу електроенергії за “зеленим” тарифом, що сприяє підвищенню гнучкості та стабільності на енергетичному ринку [4];

– *Національний план з енергетики та клімату*: спрямований на зменшення викидів парникових газів, збільшення частки відновлюваних джерел енергії та диверсифікацію джерел постачання енергоресурсів. А. Лорковскі зазначив, що план слугуватиме основою для “зеленої” реконструкції країни та посилить підтримку з боку міжнародної спільноти та сприятиме енергетичній безпеці України [13];

– *Закон України № 3141-IX*: визначає стратегічні напрями у сфері енергетики та імплементацію адаптованого Регламенту ЄС № 1227/2011 щодо доброчесності та прозорості гуртового енергетичного ринку, що сприяє інтеграції з європейськими стандартами [5];

– *Закон України № 3220-IX*: впроваджує механізм ринкової премії для генераторів електроенергії з відновлюваних джерел енергії, надаючи альтернативу “зеленому” тарифу та стимулюючи розвиток відновлюваної енергетики [6].

Отже, дані нормативно-правові акти формують основу державної політики України у сфері енергетичної безпеки, спрямованої на забезпечення надійного та безпечного постачання енергоресурсів, інтеграцію з європейськими енергетичними ринками та розвиток відновлюваних джерел енергії.

Порівняльний аналіз законодавчих ініціатив у сфері енергетичної безпеки України

Напрямок	Аналіз законодавчих ініціатив
Відновлювані джерела енергії (далі – ВДЕ)	Законодавчі ініціативи спрямовані на значне збільшення частки ВДЕ в енергобалансі країни, що відповідає європейським цілям декарбонізації. Інвестиційні плани та міжнародна співпраця підкреслюють прагнення України до сталого розвитку енергетики.
Енергоефективність	Прийняті закони та національні плани встановлюють чіткі цілі та механізми для підвищення енергоефективності. Однак успішність їх реалізації залежить від ефективного впровадження та контролю за виконанням.
Диверсифікація джерел постачання	Стратегічні документи та міжнародні угоди спрямовані на зменшення залежності від окремих постачальників енергоресурсів та підвищення енергетичної безпеки країни.

Джерело: складено авторами на основі [6; 10; 13]

Також Україна продовжує процес інтеграції з європейськими енергетичними ринками, що передбачає синхронізацію енергетичних систем та ринків з європейськими, а також впровадження європейських стандартів та норм у національне законодавство. Даний напрямок є ключовим для забезпечення енергетичної безпеки та стабільності постачання енергоресурсів, оскільки міжнародні нормативні акти та угоди відіграють ключову роль у забезпеченні енергетичної безпеки України, сприяючи інтеграції країни до європейського енергетичного простору та зміцненню національної енергетичної системи. Основні міжнародні документи та угоди, що впливають на енергетичну безпеку України, включають:

– *угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом*: документ передбачає співпрацю в енергетичному секторі, зокрема в галузях енергоефективності, відновлюваних джерел енергії та інтеграції енергетичних ринків [11]. Угода сприяє гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами та підвищенню енергетичної безпеки країни;

– *договір про заснування Енергетичного Співтовариства*: Україна є членом Енергетичного Співтовариства, що об'єднує країни ЄС та їхніх сусідів для створення спільного енергетичного ринку [1]. Цей договір зобов'язує Україну імплементувати європейські директиви та регламенти в енергетичній сфері, сприяючи підвищенню надійності та стабільності енергопостачання;

– *Паризька угода*: Україна ратифікувала Паризьку угоду, зобов'язуючись зменшувати викиди парникових газів та розвивати відновлювані джерела енергії [9]. Виконання зобов'язань за цією угодою сприяє підвищенню енергетичної безпеки через зменшення залежності від викопних видів палива та розвиток "зеленої" енергетики;

– *меморандуми про взаєморозуміння з міжнародними партнерами*: Україна підписала низку меморандумів з країнами ЄС та іншими партнерами щодо співпраці в енергетичній сфері. Наприклад, у 2023 році було підписано меморандум з операторами ГТС країн CESEC щодо якості газу, що сприяє підвищенню надійності та безпеки газопостачання [12].

Отже, виконання зобов'язань за цими міжнародними документами та угодами сприяє підвищенню енергетичної безпеки України, інтеграції до європейського енергетичного простору та зміцненню національної енергетичної системи.

Забезпечення енергетичної безпеки є одним із ключових пріоритетів для України, особливо в умовах сучасних викликів та загроз. Досягнення у цій сфері, такі як інтеграція з європейськими енергетичними ринками, розвиток відновлюваних джерел енергії та реформування ринку сприяють зміцненню енергетичної незалежності та стабільності країни. Однак, В. Лір визначає низку прогалин та ризиків у чинному законодавстві про енергетичну безпеку України [3]:

– *недостатнє законодавче регулювання критичної інфраструктури*: незважаючи на наявність законодавчих актів, які

визначають критичну інфраструктуру, не всі об'єкти енергетики в Україні мають належну правову охорону, тобто, є ризики для стабільності енергетичної системи, особливо в умовах військових дій та зовнішніх загроз. Також відсутність чітких критеріїв для визначення об'єктів критичної інфраструктури та механізмів захисту ускладнює їх захист і координацію дій у кризових ситуаціях;

– *недостатня прозорість енергетичного ринку*: попри ухвалення законів щодо доброчесності та прозорості на ринку, досі існує ризик зловживань на гуртових ринках енергії, який призводить до спекуляцій, викривлення ринкових цін та обмеження конкуренції. Механізми для запобігання маніпуляціям та зловживанням на ринку ще не достатньо реалізовані, а штрафи та санкції не завжди є достатньо ефективними для стримування порушень;

– *невизначеність у фінансуванні енергоефективності та відновлюваної енергетики*: чинні законодавчі норми неефективно стимулюють розвиток відновлюваних джерел енергії та заходи з енергоефективності. Недостатність механізмів фінансової підтримки та інвестиційних стимулів знижує темпи реалізації проектів з декарбонізації. Також законодавство потребує чіткішого регулювання "зеленого" тарифу та механізмів стимулювання інвестицій, щоб залучати капітал у проекти з відновлюваної енергетики та енергоефективності;

– *недосконале регулювання енергетичної безпеки в умовах кризових ситуацій*: чинні норми недостатньо враховують потребу швидкого реагування та координації дій під час кризових ситуацій, таких як перебої в постачанні електроенергії через пошкодження інфраструктури. Законодавство потребує вдосконалення для чіткішого визначення процедур реагування, резервування енергоресурсів та відповідальності учасників ринку під час кризових ситуацій;

– *ризиків відсутності законодавства щодо кібербезпеки енергетичних систем*: енергетичні системи є вразливими до кібератак, але наразі немає спеціалізованих законодавчих норм, які б регулювали кібербезпеку в енергетичному секторі. Відсутність таких норм підвищує ризик втрати даних, порушень роботи та потенційних аварій. Потрібне впровадження стандартів кібербезпеки для енергетичних компаній та створення механізмів моніторингу кіберзагроз і захисту від атак;

– *недосконалість нормативної бази для залучення інвестицій*: сучасні інвестиційні програми не завжди відповідають потребам енергетичного сектору та можуть відлякувати інвесторів через складність процедур, нестабільність умов та недостатні гарантії повернення вкладень. Для підвищення привабливості енергетичного сектору необхідно спростити процедури ліцензування, зменшити податкове навантаження на інвестиції в інновації та гарантувати стабільність умов.

Таким чином, для підвищення енергетичної безпеки України необхідно вдосконалювати законодавство з урахуванням сучасних викликів і ризиків.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Отже, станом на сьогодні нормативно-правова база України у сфері енергетичної безпеки складається з численних документів, що охоплюють різні аспекти енергетичного сектору. Проаналізовані стратегії, проекти та закони, що регулюють ринки електроенергії та природного газу і постанови уряду, спрямовані на підтримку розвитку відновлюваних джерел енергії, енергоефективності та надійного функціонування енергетичного ринку.

Досліджено, що прийняті законодавчі акти сприяють поступовій інтеграції України з європейськими енергетичними ринками, зокрема через гармонізацію національних стандартів із нормами ЄС. Угода про асоціацію з ЄС, договір про заснування Енергетичного Співтовариства, Паризька угода та низка інших міжнародних документів є важливими для реалізації

політики енергетичної безпеки. Вони не лише посилюють співпрацю з міжнародними партнерами, але й зміцнюють національну енергетичну систему, забезпечуючи стабільне постачання енергоресурсів та підвищуючи рівень енергетичної безпеки.

Доведено, що попри досягнуті успіхи, у законодавстві залишаються значні прогалини, що можуть знизити ефективність заходів із забезпечення енергетичної безпеки. При аналізі викликів для енергетичної безпеки України виокремлене регулювання критичної інфраструктури, оскільки необхідно посилити правовий захист критичних елементів енергосистеми для забезпечення їх стабільності, особливо в умовах війни та зовнішніх загроз. Також необхідно вдосконалювати законодавство, яке стимулює інвестиції у відновлювану енергетику та підвищення енергоефективності, зокрема розробити прозорі механізми підтримки «зеленого» тарифу та ринкових премій. Чинне законодавство потребує оновлення для забезпечення швидкого реагування на кризові ситуації, такі як атаки на енергетичну інфраструктуру та перебої у постачанні.

Таким чином, подальші розвідки у сфері енергетичної безпеки України повинні зосереджуватися на вдосконаленні нормативно-правового середовища з урахуванням сучасних викликів та ризиків. Це дозволить забезпечити надійність та стійкість енергетичної системи, сприятиме інтеграції з європейськими ринками та зміцненню національної енергетичної безпеки.

Література

1. Договір про заснування Енергетичного Співтовариства: укладений 25 жовтня 2005 р., ратифікований Законом України від 15 грудня 2010 р. № 2787-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a27#Text (дата звернення: 21.11.2024).

2. Енергетична стратегія України до 2035 року: Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність. Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-р. Київ, 2017. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/41771.pdf> (дата звернення: 21.11.2024).

3. Лір В. Є. Національна енергетична безпека в контексті глобальних цілей сталого розвитку. Миколаїв: ЧНУ ім. П. Могили. 2019. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Lir-V.E..pdf> (дата звернення: 21.11.2024).

4. Про внесення змін до деяких постанов НКРЕКП: Постанова НКРЕКП від 24 січня 2024 р. № 178. URL: <https://www.nerc.gov.ua/acts/pro-vnesennya-zmin-do-deyakih-postanov-nacionalnoyi-komisiyi-shcho-zdijsnyuue-derzhavne-regulyuvannya-u-sferah-energetiki-ta-komunalnih-poslug> (дата звернення: 23.11.2024).

5. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення доброчесності та прозорості на гуртових енергетичних ринках: Закон України від 2 липня 2023 р. № 3141-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 32. Ст. 285. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3141-20#Text> (дата звернення: 23.11.2024).

6. Про внесення змін до деяких законів України щодо впровадження механізму ринкової премії для електроенергії з відновлюваних джерел енергії: Закон України від 30 серпня 2023 р. № 3220-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 36. Ст. 305. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3220-20#Text> (дата звернення: 23.11.2024).

7. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13 квітня 2017 р. № 2019-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 27-28. Ст. 312. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> (дата звернення: 24.11.2024).

8. Про ринок природного газу: Закон України від 9 квітня 2015 р. № 329-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 27. Ст. 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19#Text> (дата звернення: 24.11.2024).

9. Ратифікація Паризької кліматичної угоди: наслідки для української економічної та фінансової системи. *PRISM*. URL: <https://prismua.org/ratification-paris-climate-agreement-implications-ukrainian-economic-financial-system/> (дата звернення: 24.11.2024).

10. Стратегія енергетичної безпеки України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2021 р. № 907-р. Київ, 2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-energetichn-a907r> (дата звернення: 24.11.2024).

11. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. *Кабінет Міністрів України: офіційний сайт*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu> (дата звернення: 26.11.2024).

12. Україна підписала меморандум щодо якості газу з операторами ГТС країн CESEC. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3921540-ukraina-pidpisala-memorandum-sodo-akosti-gazu-z-operatorami-gts-krain-cesec.html> (дата звернення: 26.11.2024).

13. Уряд започаткував формування Національного енергетичного і кліматичного плану. *Міністерство економіки України: офіційний сайт*. 19 серпня 2023 року. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?id=2642aff1-2328-4bad-b03f-6f0f7dc292c8&lang=uk-UA> (дата звернення: 26.11.2024).

14. Radchenko O. et al. (ed.). National security drivers of Ukraine: information technology, strategic communication, and legitimacy. Springer Nature, 2023.

References

1. Dohovir pro zasnuvannia Enerhetychnoho Spivtovarystva: ukladenyi 25 zhovtnia 2005 r., ratyfikovanyi Zakonom Ukrainy vid 15 hrudnia 2010 r. № 2787-VI [Treaty Establishing the Energy Community: Concluded on October 25, 2005, Ratified by the Law of Ukraine No. 2787-VI of December 15, 2010]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a27#Text [in Ukrainian].
2. Enerhetychna stratehiia Ukrainy do 2035 roku: Bezpeka, enerhoefektyvnist, konkurentospromozhnist [Energy Strategy of Ukraine until 2035: Security, Energy Efficiency, Competitiveness]. Approved by the Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, August 18, 2017, No. 605-r. Kyiv, 2017. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/41771.pdf> [in Ukrainian].
3. Lir, V. Ye. (2019). Natsionalna enerhetychna bezpeka v konteksti hlobalnykh tsilei staloho rozvytku [National Energy Security in the Context of Global Sustainable Development Goals]. Mykolaiv: ChNU im. P. Mohyly. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Lir-V.E..pdf> [in Ukrainian].
4. Pro vnesennia zmin do deiakykh postanov NKREKP: Postanova NKREKP vid 24 sichnia 2024 r. № 178 [On Amendments to Certain Resolutions of the NEURC: NEURC Resolution No. 178 of January 24, 2024]. URL: <https://www.nerc.gov.ua/acts/pro-vnesennya-zmin-do-deyakh-postanov-nacionalnoyi-komisiyi-shcho-zdijsnyuye-derzhavne-regulyuvannya-u-sferah-energetiki-ta-komunalnih-poslug> [in Ukrainian].
5. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia dobrochesnosti ta prozorosti na hurtovykh enerhetychnykh rynkakh: Zakon Ukrainy vid 2 lypnia 2023 r. № 3141-IX [On Amendments to Certain Laws of Ukraine on Ensuring Integrity and Transparency in Wholesale Energy Markets: Law of Ukraine No. 3141-IX of July 2, 2023]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2023, No. 32, Art. 285. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3141-20#Text> [in Ukrainian].

6. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo vprovadzhennia mekhanizmu rynkovoї premii dlia elektroenerhii z vidnovliuvanykh dzherel enerhii: Zakon Ukrainy vid 30 serpnia 2023 r. № 3220-IX [On Amendments to Certain Laws of Ukraine on the Introduction of a Market Premium Mechanism for Renewable Electricity: Law of Ukraine No. 3220-IX of August 30, 2023]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2023, No. 36, Art. 305. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3220-20#Text> [in Ukrainian].

7. Pro rynek elektrychnoi enerhii: Zakon Ukrainy vid 13 kvitnia 2017 r. № 2019-VIII [On the Electricity Market: Law of Ukraine No. 2019-VIII of April 13, 2017]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2017, No. 27-28, Art. 312. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> [in Ukrainian].

8. Pro rynek pryrodnoho hazu: Zakon Ukrainy vid 9 kvitnia 2015 r. № 329-VIII [On the Natural Gas Market: Law of Ukraine No. 329-VIII of April 9, 2015]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2015, No. 27, Art. 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19#Text> [in Ukrainian].

9. Ratifikatsiia Paryzskoi klimatychnoi uhody: naslidky dlia ukraïnskoi ekonomichnoi ta finansovoi systemy [Ratification of the Paris Climate Agreement: Implications for Ukraine's Economic and Financial System]. *PRISM*. URL: <https://prismua.org/ratification-paris-climate-agreement-implications-ukrainian-economic-financial-system/> [in Ukrainian].

10. Stratehiia enerhetychnoi bezpeky Ukrainy [Energy Security Strategy of Ukraine]. Approved by the Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, August 4, 2021, No. 907-r. Kyiv, 2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-energetichn-a907r> [in Ukrainian].

11. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom [Association Agreement between Ukraine and the European Union]. *Official website of the Cabinet of Ministers of Ukraine*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu> [in Ukrainian].

12. Ukraina pidpysala memorandum shchodo yakosti hazu z operatoramy HTS krain CESEC [Ukraine Signed a Gas Quality Memorandum with the TSO Operators of CESEC Countries]. *Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3921540-ukraina-pidpisala-memorandum-sodo-akosti-gazu-z-operatorami-gts-krain-cesec.html> [in Ukrainian].

13. Uriad zapochatkuvav formuvannia Natsionalnoho enerhetychnoho i klimatychnoho planu [The Government Initiated the Formation of the National Energy and Climate Plan]. *Official website of the Ministry of Economy of Ukraine*, August 19, 2023. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?id=2642aff1-2328-4bad-b03f-6f0f7dc292c8&lang=uk-UA> [in Ukrainian].

14. Radchenko, O., Kovach, V., Semenets-Orlova, I., & Zaporozhets, A. (Eds.). (2023). *National security drivers of Ukraine: information technology, strategic communication, and legitimacy*. Springer Nature.